

WSPÓŁCZESNA POLITYKA PRZEDSIĘBIOSTW ENERGETYCZNYCH ELEMENTEM SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU

WSTĘP

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie prowadzonej polityki energetycznej jako biznesu społecznie odpowiedzialnego. Prowadzenie działalności w obecnym czasie wymaga od przedsiębiorstw podjęcia działań wykraczających poza minimalne wymogi prawne i administracyjne. Występujące w ostatnich latach w Polsce liczne przemiany, przyczyniły się do zmiany działania i funkcjonowania biznesu nastawionego wyłącznie na efektywność finansową i jakościową. W związku z tym, że od kilku lat zmienia się sposób postrzegania stosunku człowieka do otaczającej go przyrody, coraz szerzej uwzględniana jest przez przedsiębiorstwa problematyka środowiskowa i społeczna. W swoich działaniach produkcyjnych, promocyjnych i strategiach rozwojowych firmy coraz częściej uwzględniają swoje relacje ze społeczeństwem i przyrodą. Ponieważ we współczesnym świecie nie można przetrwać bez planowania rozwoju i uwzględniania jednocześnie rozwojowych trendów zmierzających do odpowiedzialności wobec środowiska i etycznego postępowania wobec grup społecznych wiele podmiotów gospodarczych podjęło się inicjatyw w zakresie budowania społecznej odpowiedzialności modelu biznesu. Działania te wymagają od ludzi uczestniczących w organizacji, a zwłaszcza od jej kierownictwa aktywnego postrzegania problemu w pryzmacie *czasu przyszłego*, świadomość odpowiedzialności za dzisiejsze działania, które znajdą swoje odzwierciedlenie w przyszłości to podstawa budowania odpowiedzialności nie tylko w kontekście przepisów prawa ale i inteligencji ekologicznej.

1. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU

Wymagania stawiane przedsiębiorstwom ciągle rosną. Obowiązującą w poprzednim wieku stosowaną zasadę prowadzenia biznesu, zgodnie, z którą im taniej tym lepiej dla sprzedającego i kupującego zastępuje obecnie nowa reguła na sukces w biznesie: lepsze jest to co zdrowe i przyjazne zarówno człowiekowi jak i środowisku. Rozwój świadomości ekologicznej, inteligencji ekologicznej, etyki ekologicznej i prowadzenia odpowiedzialnego biznesu wywołuje odpowiedzialne działania gospodarcze, zmierzające do ożywienia gospodarczego. Dzisiaj świadomie kształtujemy swoje odpowiedzialne postawy poprzez *oddanie głosu* za pomocą wydatków na produkt ekologiczne i nie szkodzące środowisku.

Mówiąc o świadomości ekologicznej należy uściślić pojęcie świadomości i bycia świadomym, według psychologa Ellen Langer "Być świadomym - znaczy po prostu zauważyć nowe właściwości czegoś." Aktywna uwaga daje osobliwy pożytek: zwiększa intensywność doznawania wrażeń wywołanych przez to, na co się je zwraca.¹ Świadomość tu ukazana ma na celu pozwolić ludziom dokonać wyboru produktów bardziej przyjaznych dla środowiska. Świadomość ekologiczna jest częścią świadomości społecznej, wzajemnie powiązaną i zintegrowaną całości treści życia duchowego, poglądów, wartości, idei, postaw i przekonań charakterystycznych dla danej zbiorowości, grupy społecznej czy też społeczeństwa jako całości. Należą do niej także pewne utrwalone, zinstytucjonalizowane przejawy aktywności i wytwory społeczne, naukowe, sztuka, prawo, etyka.² Obecnie uważa się, że każdy człowiek swoją postawę życiową buduje najpierw na łonie rodziny, następnie swoją świadomość utrwala w gronie społecznym i na podstawie postawy i świadomości utrwala swoje zachowania wobec przyrody i

¹ *Badania nad świadomością* Langer Ellen, w: *Inteligencja Ekologiczna*, D.Goleman, Poznań 2009 s.90-91

² Górka K., Poskrobko B, Radecki W.: *Ochrona środowiska. problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, PWE, Warszawa 2001, s.28-29

ekologii stając się świadomym ekologicznie i społecznie. Ekologia człowieka to, co w ludzkiej działalności i jej wytworach jest zgodne z naturą, przyjazne człowiekowi i zarazem nie szkodzi przyrodzie.³ Należy brać tu pod uwagę kwestie społeczne i czynniki chroniące środowisko. Ekologia człowieka mówi o tym, że nie da się rozwiązać zagadnień czy wyeliminować problemów ekologicznych bez uwzględnienia kontekstu społecznego. W poszukiwaniu świadomości ekologicznej życia człowieka pojawiła się ekologia społeczna, mówiąca o tym, jak rozważnie wykorzystywać otoczenie naturalne by zachować trwałość i równowagę w rozwoju. Mówi ona jak rozwijać należy charakter wykorzystywania zasobów natury w miarę pozyskiwania coraz większej świadomości ekologicznej człowieka. Idea ta zmierza do poznania zależności i powiązań między dwoma systemami: społecznym i środowiskowymi oraz kształtowania tych systemów równoważnie. Bada zachowania człowieka wobec przyrody i zaleca właściwe, zgodne i inteligentne życie z przyrodą.

Inteligentne życie z przyrodą nieodzownie łączy się z inteligencją ekologiczną. Należy zwrócić uwagę, że pojęcie to postrzegane jest jako rodzaj mądrości. Za inteligencję ekologiczną uważa się zdolność przystosowania się do zajmowanego przez nas ekologicznej niszy. Ekologiczna odnosi się do zrozumienia organizmów żywych i ich ekosystemów, natomiast inteligencja znaczy umiejętność uczenia się na podstawie doświadczeń i racjonalnego obchodzenia się ze środowiskiem.⁴ Inteligencja ekologiczna pozwala na takie korzystanie ze środowiska i takie modyfikowanie działań, które spowodują jak najmniejsze jego szkody i starty. W swojej teorii inteligencja ekologiczna mówi o takim stylu życia, który nie narusza równowagi pomiędzy ludzką działalnością a ekosystemem. To co stworzono do tej pory wymaga wytworzenia nowej zdolności zidentyfikowania związku natury i konsekwencji oddziaływania na nią. To pobudzenie zbiorowego utrwalenia i wychwycenia zmian podstawowych działań i oddziaływań na środowisko poprzez te działania, które znajdują swoje odzwierciedlenie w życiu indywidualnej jednostki i gospodarce. To niepowtarzalna ludzka zdolność sposobu życia do wszystkich praktycznie ekstremalnych warunków klimatycznych i geologicznych, jakie panują na Ziemi.⁵ Zwraca się tu uwagę na zrozumienie prawidłowości działania natury i łączenie tych prawidłowości w takie układy człowieka z przyrodą, które wzajemnie na siebie oddziałują i powodują minimalne konsekwencje na przyszłość. Rozszerzając zdolność zrozumienia wszelkiego życia na planecie, gdzie oddziałujemy na nią, a ona na nas, stajemy się inteligentni społecznie, okazując zainteresowanie innymi ludźmi i ich losami w przymacie czasu stajemy się odpowiedzialni społecznie i zaczynamy myśleć o etyce ekologicznej.

Mianem etyki ekologicznej (środowiskowej) określa się dyscyplinę etyczną podejmującą zagadnienia moralnych relacji między jednostką ludzką, grupami społecznymi i całymi społeczeństwami a środowiskiem przyrodniczym.⁶ Etyka nie jest tu podejmowana jako etyka tradycyjna, rozszerza ją o aspekt równoważenia ważności życia ludzkiego i ekologicznego. M. Bonenberg stwierdza, że mianem etyki ekologicznej powinno się określać tylko te nurty etyczne refleksji dotyczącej środowiska, które negują antropocentryzm, a więc przypisują bytom pozaludzkim autonomiczną podmiotowość.⁷ Etyka ekologiczna wyzwoliła się z nurtu myślenia i przeciwdziałania niszczylielskiej działalności człowieka na przyrodzie i koniecznością podjęcia działań zachowawczych mających na celu ustrzeżenie człowieka w przyszłości przed niebezpieczeństwem płynącym ze zniszczonego i nadal zagrożonego środowiska. Etykę ekologiczną przyjmuje się tu jako refleksje człowieka nad przyrodą z pozycji filozofii moralności. Zakłada się, że etyka ekologiczna to nie tylko moralne postępowanie człowieka względem drugiego człowieka ale i takie samo postępowanie względem innych podmiotów między innymi i środowiska. Mówi się w etyce ekologicznej o pogodzeniu postępu technicznego z poszanowaniem środowiska naturalnego z którego czerpiemy korzyści, o określeniu warunków uzasadnionej ingerencji człowieka w naturę i ważności poszanowania prawidłowości istniejących w naturze w ludzkim bytowaniu. Budowanie ludzkiej etyki ekologicznej nie może odbywać się tylko na gruncie teoretycznym, powinna mieć przede wszystkim wymiar praktyczny w budowaniu relacji człowiek-przyroda. Wskazuje na równoważenie czynników ludzkich, społecznych i ekologicznych, ale nie nakazuje radykalnych ujęć człowieka jako równego z innymi istotami świata przyrodniczego. Etyka środowiskowa ma za zadanie uformowanie pewnych, określonych zachowań w stosunku do środowiska naturalnego prowadzących do rozwiązania etycznych konfliktów interesów człowieka i innych istot w zaspokajaniu potrzeb rozwoju społecznego z uwzględnieniem

³ Hull Z.: *Myślenie ekologiczne podstawą edukacji dla rozwoju*, w: *Edukacja ekologiczna wobec współczesności i wyzwań przyszłości*, (red.) Dubel K., Pokrzywna -Opole 1995, s.182

⁴ Dociekania na temat inteligencji ekologicznej Iana McCalluma: *Ecological Intelligence : Rediscovering Ourselves in the Environment*, Fulcrum Publishing, Golden 2009, w *Inteligencja Ekologiczna*, D.Goleman, Poznań 2009, s.44

⁵ por. Gardner Howard: *Intelligence Reframed , Basic Boks*, New York 1996 w: *Inteligencja Ekologiczna*, D.Goleman, Poznań 2009, s.45

⁶ Kielczewski D.: *Ekologia społeczna, wydanie drugie zmienione*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001, s. 82-83

⁷ por. Bonenberg M. *Etyka środowiskowa. założenia i kierunki*. Kraków 1992, w: Kielczewski D.: *Ekologia społeczna, wydanie drugie zmienione*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001, s.82-83

konieczności ochrony środowiska. Etyczne zachowanie człowieka powiązane jest z jego etycznym prowadzeniem biznesu a tym samym ze społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstwa.

Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa (*ang. Corporate Social Responsibility - CSR*) to prowadzenie przedsiębiorstwa w taki sposób, który oprócz wytycznych wymogów prawnych uwzględnia również szersze aspekty m.in. ekologiczne. *CSR* uznaje się jako koncepcję dobrowolnego uwzględniania przez przedsiębiorstwa problematyki społecznej i ekologicznej w działalności komercyjnej i w ich stosunkach z zainteresowanymi stronami.⁸ Hasło społecznej odpowiedzialności biznesu pojawiło się w latach 90-tych. Zostało ono wprowadzone do wielu dokumentów strategicznych działań Unii Europejskiej, gdzie mowa o tym by organizacje w myśl *CSR* działały na rzecz lepszej przyszłości, lepszego społeczeństwa i lepszego poszanowania środowiska naturalnego. Społeczna odpowiedzialność biznesu zgodnie z treścią międzynarodowego standardu w tym właśnie zakresie - ISO 26000 zawiera odpowiedzialność organizacji za wpływ jej decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko poprzez transparentne i etyczne zachowanie. Organizacja posiadająca miano społecznie odpowiedzialnej bierze pod uwagę interesariuszy (wszystkie grupy społeczne lub jednostki, na które wpływa dana organizacja lub mające wpływ na organizację), działa zgodnie z prawem i międzynarodowymi normami zachowania i przyczyniania się do zrównoważonego rozwoju społeczeństwa.⁹ W tym programie działania objęto serię zobowiązań m.in. generowanie zysków ekonomicznych dla właścicieli, zapewnienie dobrych i godnych warunków pracy, wprowadzanie rzetelnych usług i dobrych produktów, przestrzeganie przepisów prawa i etycznego postępowania na rynku, wspieranie i podejmowanie poczynań w kierunku ochrony środowiska i rozwoju społecznego. Podstawą działania takiego przedsiębiorstwa powinno być etyczne postępowanie wobec pojedynczego klienta jak i grup społecznych z równoważnym uwzględnieniem środowiska przyrodniczego. Takie funkcjonowanie znajduje swoje odzwierciedlenie w budowaniu np. przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa. Korzyści odnoszone przez organizacje wdrażające program *CRS* to:

- wzrost unowocześnienia i przystosowanie do nowych idei zrównoważonego rozwoju
- polepszenie opinii o firmie
- zwiększona mobilizacja i zadowolenie pracowników
- ograniczenie kosztów za korzystanie i zanieczyszczanie środowiska
- zmniejszenie wydatków na wdrażanie strategii mających na celu ochronę środowiska.

Strategia działania odpowiedzialnego społecznie przedsiębiorstwa pozostaje w dokładnym powiązaniu celów ekonomicznych z uwzględnieniem aspektów społecznych i ekologicznych jego działalności w otoczeniu. Przedsiębiorstwo i jego otoczenie nieustannie oddziałują na siebie. Pomiędzy organizacją a środowiskiem przyrodniczym zachodzą dwustronne relacje. Z jednej strony dostępność zasobów naturalnych warunkuje działalność produkcyjną, z drugiej zaś przedsiębiorstwo zanieczyszcza środowisko.¹⁰ Organizacje przystąpiły do budowania odpowiednich zachowań i odpowiedzialnej produkcji, wymiany dobrych praktyk oraz inicjatyw w kierunku zrównoważonego rozwoju. Budowanie odpowiedzialnego społecznie biznesu jest wynikiem wdrażania koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Rozwój zrównoważony w myśl, którego działać ma odpowiedzialny społecznie biznes mówi o tym, że obowiązek ochrony środowiska nie może być w konflikcie z interesami gospodarki, lecz stanowić element i warunek prawidłowego gospodarowania, to taki proces, który realizuje cechę zrównoważenia¹¹ czyli równorzędne traktowania polityki ekologicznej, gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Zrównoważony rozwój zdefiniowano dokładnie w myśl poprzednich na Konferencji Narodów Zjednoczonych "Szczyt Ziemi" nt. „*Srodowisko i Rozwój*” w Rio de Janeiro w 1992 roku, uznano, że za trwały i zrównoważony uznaje się taki rozwój społeczny i gospodarczy, zapewniający zaspokojenie potrzeb współczesnych społeczeństw, bez naruszania możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń.¹² Określa się zrównoważony rozwój jako proces zmian stanów dynamicznej równowagi między lokalnym rozwojem gospodarczym, społecznym i ekologiczno-przestrzennym. Ostatecznym celem tego procesu jest poprawa w oparciu o poszanowanie zasobów naturalnych – szeroko rozumianej jakości życia.¹³ Długo występowała

⁸ Kulczycka J., Wirth H.: *Spoleczna odpowiedzialność w strategiach firm górniczych w Polsce*, w: *Forum Odpowiedzialnego Biznesu*, www.nu.fob.org.pl/spoleczna_odpowiedzialnosc_w_strategiach, 19.11.2010, s.1

⁹ International Standard ISO 26000, *Final Draft, Guidance on Social responsibility*, ISO 2010, s.3

¹⁰ Gajdzik B., Wycislik A.: *Wybrane aspekty ochrony środowiska i zarządzania środowiskowego*, Wydawnictwo politechniki Śląskiej, Gliwice 2007, s.18

¹¹ Por. Borys T.(red): *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo EiŚ, Warszawa-Białystok 2005, s.46-47

¹² Por. Keating M.: *Szczyt Ziemi, Globalny program działań, Agenda 21*, (wersja polska publikacji *The centre for our common future*), Agenda informacyjna "GEA", Warszawa 1994r

¹³ Por.Borys T.: *Jakość życia a zrównoważony rozwój, Relacje i pomiar* (w:) *Ekonomia a rozwój zrównoważony*, t.1: Teoria, kształtowanie, pod red.F.Piontek, Wydawnictwo EiŚ, Białystok 2001, s.89

istotna sprzeczność pomiędzy rozwojem gospodarczym nastawionym na maksymalizację zysków, a koniecznością jego powiązania z ochroną dostępnych, ograniczonych zasobów środowiskowych i prowadzeniem takiej działalności, która uwzględni ochronę środowiska i przeciwdziała jego dalszej degradacji. Jednak w toku wdrażania nowej polityki ekonomicznej, ekologicznej i społecznej można mówić o poprawie jakości życia i poprawie jakości procesów przemysłowych.

Unia Europejska również zwraca baczna uwagę na powagę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, poprzez Strategię Lizbońską w 2000r. publikację "Green Paper" *on Corporate Social Responsibility*.¹⁴ Kolejny "Promocja Europejskich Ram na rzecz Społecznej odpowiedzialności Biznesu" w 2001r. aż do nowego dokumentu, *Biała Księga - strategia realizacji i upowszechniania społecznej odpowiedzialności biznesu*¹⁵ wydanego w 2002r Komunikatu Komisji Europejskiej dotyczącego odpowiedzialności biznesu, w którym określiła *europęjską strategię na rzecz promowania CSR i wpływu CSR na gospodarkę i społeczeństwo*. Dokument adresowano do państw członkowskich UE, grup biznesowych oraz konsumenckich, także do różnych organizacji i pojedynczych firm. W kolejnych latach 2002-2004 polemika tematu miała miejsce na w ramach Europejskiego Forum Interesariuszy¹⁶. Uznano, że wdrażanie CSR przyczyni się w dużej mierze do osiągnięcia założonych celów zrównoważonego rozwoju. A priorytetowym celem zrównoważonego rozwoju jest poszukiwanie takich rozwiązań i działań, które zabezpieczą na długi czas zachowanie funkcji systemu ekologicznego. W wielu krajach podjęto działania na rzecz wdrażania CSR m.in. w Szwecji, Danii, Wielkiej Brytanii, są to kraje, w których ten system jest już dzisiaj bardzo mocno zastosowany w praktyce. W 2006 roku, wraz z ogłoszeniem *Europejskiego sojuszu na rzecz społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*¹⁷ rozpoczęto kolejny etap. Prowadzono rozmowy głównie na temat roli biznesu w społeczeństwie. Komisja europejska wezwała do prowadzenia polityki konkurencyjności gospodarki i zobowiązała się do jej wspierania. Prowadzona polityka w zakresie wdrażania i prowadzenia przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego znalazła poparcie również w innych dokumentach: dotyczących obszarów trwałego rozwoju¹⁸, polityki gospodarczej¹⁹ i polityki społecznej.²⁰ W kolejnych latach inicjowano nowe kierunki działań CSR w wyniku, których Parlament Europejski podjął rezolucję.²¹ Wyznacza ona przyjęcie większej niż dotychczas odpowiedzialności społecznej i ekologicznej dla przedsiębiorstw oraz wzywa do poszerzania innowacyjności i konkurencyjności gospodarki kraju. Każdy kraj wg tej rezolucji winien udzielać wsparcia przedsiębiorstwom we wdrażaniu zasad odpowiedzialnego prowadzenia biznesu.

W naszym kraju działania w tym zakresie podjęto w latach dziewięćdziesiątych, jednak dopiero przystąpienie do Unii Europejskiej w 2004r. spowodowało, że CSR zostało uznane wyznacznikiem do budowania *nowych strategii* rozwoju przedsiębiorstw. Duże znaczenie dla Polskiej polityki CSR miała organizacja Program Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju (UNDP - *United Nations Development Programme*). Działania tej organizacji mają na celu udzielanie wsparcia poprzez przekazanie wiedzy, udostępnianie zdobytej wiedzy i doświadczeń, udzielenie pomocy finansowej dla krajów gdzie podjęto problem globalnych i krajowych problemów rozwojowych. Na podstawie tego projektu opracowano dokument "Podstawy Polityki RP w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, który obejmował podstawowe zalecenia dla polskiego rządu w zakresie działań CSR. Cele strategiczne jakie przyjęto dla Polski to:²²

1. Podniesienie świadomości uczestników rynku w zakresie szans i korzyści stosowania polityki odpowiedzialnego biznesu.

¹⁴ Green Paper on Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, COM (2001)366 final of 18.7.2001

¹⁵ Communication on Corporate Social Responsibility: A business contribution to sustainable development, COM (2002)347 final of 2.7.2002

¹⁶ European Multistakeholder Forum on CSR. Final results and recommendations, EC, 29 June 2004

¹⁷ Implementing the Partnership for Growth and Jobs: Make Europe a Pole of Excellence on CSR, COM(2006)136

¹⁸ Renewed EU Sustainable Development Strategy, Council of the EU 10917/06; Progress Report on the European Union Sustainable Development Strategy 2007, COM (2007)642; Communication on the Sustainable Consumption and Production and Sustainable Industrial Policy Action Plan, COM(2008)397/3

¹⁹ Global Europe: Competing in the world – a contribution to the EU's growth and jobs strategy, COM(2006)567; A Single Market for 21st Century Europe, COM(2007)724

²⁰ Integrated Guidelines for Growth and Jobs (2005-2008), COM(2005)141; Strategic report on the renewed Lisbon strategy for growth and jobs: launching the new cycle (2008-2010). Keeping up the pace of change, COM(2007)803; Towards common principles of flexicurity – more and better jobs through flexibility and security, COM(2007)359; Renewed social agenda: Opportunities, access and solidarity in 21st century Europe, COM(2008)412

²¹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw: nowe partnerstwo (2006/2133(INI))

²² *Rekomendacje dot. upowszechniania idei odpowiedzialnego biznesu w Polsce*, Grupa Robocza ds. promocji CSR Zespołu ds. Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, Warszawa 26.10.2010r., s.10

2. Podniesienie wiedzy polskich przedsiębiorców, w szczególności małych i średnich, w zakresie instrumentów wdrażania odpowiedzialnego biznesu.
3. Zapewnienie korzystnych warunków do wdrożenia zasad odpowiedzialnego biznesu w przedsiębiorstwach operujących w Polsce.
4. Promowanie dialogu społecznego i włączenie oczekiwań różnych grup interesariuszy w procesy zarządzania przedsiębiorstwami.

Procesy zarządzania skupiające się na głębszym zrozumieniu aspektów ekologicznych i społecznych wpływają na otoczenie przedsiębiorstwa. Interesariusze tj. producenci i konsumenci zdają sobie coraz bardziej sprawę z tego, że ich obecne decyzje w procesach gospodarczych nie mogą pozostawać bierne na związek pomiędzy decyzjami codziennymi w zakresie dzisiejszych wyborów a jutrzejszych konsekwencji tych wyborów. Należy sobie uświadomić, że czas gdy nieświadomość korzystania ze środowiska i niewidoczny wpływ tych działań były ukryte minął nieodzwrotnie. Stosowane do tej pory rozwiązania i technologie zostały w znacznej mierze wybrane w epoce, gdzie zarówno kupujący, jak i sprzedający mogli sobie pozwolić na "luksus niezwracania zbytnej uwagi" na niepożądany wpływ tego, co wytwarzano, czy jak działano. Zamiast zastanawiać się nad skutkami, skupiano się nad płynącymi z tych metod korzyściami: elektrycznością uzyskiwaną z spalania węgla, którego było tyle, że miał wystarczyć na stulecia, tanimi i plastycznymi tworzywami sztucznymi, produkowanymi z pozornie niewyczerpanego morza ropy naftowej, skarbcem syntetycznych związków chemicznych, tanim proszkiem ołowianym, który nadawał farbom połysk i żywy kolor.²³ Menedżerowie w XX wieku nie zdawali, czy nie chcieli zdawać sobie sprawy z dokonywanych wówczas wyborów? Na to pytanie zapewne nie znajdziemy odpowiedzi, natomiast na pewno nie myśleli wówczas o kosztach swoich wyborów jakie będzie musiała ponieść planeta i ludzie w przyszłości.

2. POLITYKA ENERGETYCZNA ELEMENTEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

O polityce mówi się, że jest sztuką dążenia do zdobycia i utrzymania władzy w państwie oraz, że jest sztuką prowadzenia działań w taki sposób by doprowadzić do kompromisu pomiędzy oczekiwaniami społecznymi a możliwościami realizacyjnymi polityków. W skutek zmian postrzegania problemów środowiska, udziału społeczeństwa i gospodarki w korzystaniu z zasobów naturalnych Ziemi pojawiła się konieczność podjęcia określonych działań ochronnych w poszczególnych sektorach gospodarki. Rozwój gospodarczy nabrał nowego znaczenia, musi wówczas znaczyć nie tylko wzrost dochodów *per capita*, ale także poprawę innych elementów dobrobytu społecznego.²⁴ Dostrzeżono aspekt ekologiczny występujący w otoczeniu przedsiębiorstwa i podjęto m.in. politykę ochrony środowiska, której nadano rangę ważności na poziomie polityki wewnętrznej i globalnej. Polityka ekologiczna w różnych swych wersjach stanowi wyraz dążenia do pełnego regulowania, w sposób korzystny dla człowieka, obiegu materii i energii w przyrodzie.²⁵ Realizacja polityki ekologicznej jest jednym z założeń zrównoważonego rozwoju (RZ). Realizacja założeń RZ doprowadziła do powstania ekologii przemysłu (industrial ecology IE). Pojęcie to wiąże się z zarządzaniem przepływów materiałów i energii w aspekcie powiązań z partnerami przedsiębiorstw, ale mając na uwadze problematykę ochrony środowiska naturalnego.²⁶ W wyniku dostrzeżonych strat i zanieczyszczeń podjęto działania w kierunku ich ograniczenia, objęto poszczególne sektory programami proekologicznymi. Głównym winowajcą wpływającym na zmiany klimatu na Ziemi uznano światowy system energetyczny. Jego działalność wiążąca się z emisją dwutlenku węgla i innych gazów do atmosfery, co w konsekwencji powoduje między innymi ocieplanie się klimatu tzw. efektu cieplarnianego jest dużym zagrożeniem dla środowiska. W związku z tym wyznaczono określone cele dla sektora energetycznego:

- doprowadzenie do zmniejszenia zużycia energii oraz ograniczenie zużycia paliw kopalnych przy utrzymaniu lub zwiększeniu wzrostu gospodarczego
- zapewnienie długoterminowego dostępu do źródeł energii
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, unikanie wypadków, stabilność polityczna, niezależność od importu

²³ Goleman D.: *Inteligencja ekologiczna, Jak wiedza o ukrytych oddziaływaniach tego co kupujemy może wszystko zmienić*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2009, s.10

²⁴ Pearce D.W., Turner R.K.: *Economics of natural resources and the Environment*. Harvester Wheatsheaf, New York 1990, s.24

²⁵ Por. Manteuffel-Szoego H.: *Zarys problemów ekonomiki środowiska*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2005, s.128

²⁶ Beardsley S., Bugrov D., Enriquez L.: *The role of regulations in strategy*, "The McKinsey Quarterly", 2005, 4, s.92

- ograniczyć rosnący popyt w krajach rozwijających się – (2 mld ludzi nie ma obecnie dostępu do podstawowych dostaw energii elektrycznej, nadrobienie tego zacofania cywilizacyjnego wymagać będzie olbrzymich środków).²⁷

Realizacja tych celów wymaga połączenia i prowadzenia równo ważnej polityki ekologicznej i polityki energetycznej, która swoje początki "zawdzięcza" pierwszym kryzysom energetycznym.

Polityka energetyczna zaczęła się kształtować wraz z bujnym rozwojem gospodarczego w latach pięćdziesiątych gdzie niskie ceny energii, doprowadziły do umocnienia budowania polityki energetycznej i wzrostu jej konsumpcji. Sytuacja ta uległa znacznej zmianie gdy państwa wydobywające i sprzedające ropę zrównoważyły politykę cenową, powołując do życia w 1960r. OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową. OPEC podnosząc kilkakrotnie ceny eksportowanej ropy, doprowadził do światowego kryzysu energetycznego.²⁸ Kryzys ten doprowadził do wyzwolił działania zmierzające do poszukiwań nowych surowców i źródeł energetycznych oraz do stosowania technologii energooszczędnych. Proces europejskiej polityki energetycznej rozpoczął się zarówno dla państw członkowskich Unii Europejskiej jak i instytucji wspólnotowych od podpisania w 1951 roku Traktatu Paryskiego Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS), który wszedł w życie w 10.08.1952r., gdzie energia traktowana była jako jeden z głównych czynników pobudzających integrację europejską.²⁹ Kolejnym dokumentem, w którym omawia się proces tworzenia polityki energetycznej to Deklaracja z Messyny.³⁰ Deklaracja Mesińska mówiła o tym, że należy wprowadzić takie udogodnienia, które pozwolą rozwiązać wymianę gazu i energii elektrycznej by przyczynić się do zwiększenia zyskowności z prowadzenia inwestycji energetycznych i zmniejszania kosztów dostaw tych surowców. Do tego czasu nie udało się ustalić jednolitej prowadzonej polityki energetycznej, jednak w kolejnych latach uległo to wyraźnej poprawie. W latach 80 nastąpił spadek znaczenia OPEC w wyniku konfliktów wojennych państw członkowskich (wojna irańsko-iracka i wojna w Zatoce Perskiej). Kryzys wyzwolił w państwach członkowskich podjęcie dyskusji nad nowymi kierunkami pozyskiwania, przetwarzania i konsumpcji energii.³¹ Drugi kryzys naftowy wystąpił w 1979 roku określany też mianem kryzysu paliwowego, energetycznego. Objął kraje o wysokim uprzemysłowieniu i uzależnione od ropy naftowej. Kryzys wywołany gwałtownym wzrostem cen ropy naftowej. Doprowadził on w konsekwencji do kryzysu światowego systemu walutowego oraz kryzysu gospodarczego. Wzrosła ponownie ranga poszukiwań i wykorzystania innych alternatywnych źródeł energii. W 1998 roku Komisja Europejska w Cardiff w rozpoczęła nową inicjatywę mającą na celu wdrożenie w życie zrównoważonego rozwoju. Wzywano do prowadzenia skutecznych działań w kierunku ochrony środowiska i wdrażania zrównoważonego rozwoju do swoich polityk sektorowych. Pierwsze działania objęły energię, transport i rolnictwo (SEC(2001) 502). W ten sposób polityka energetyczna w Unii Europejskiej przestała być tylko polityką sektorową. Były to podstawy materialnego i kulturowego bytu społeczeństw, gdzie konkurencyjna gospodarka łączyła się w sposób zrównoważony z surowcami energetycznymi. Właściwa równowaga pomiędzy rozwojem sektora energetyki a zdolnością do wywiązania się z obowiązków ochrony środowiska to jeden z podstawowych rynku zrównoważonej polityki energetycznej.

W toku kolejnych lat powstawały unijne pakiety energetyczne, pierwszy *pakiet* przyjęto 1992 roku, wyznaczały następne etapy liberalizacji rynku energetycznego UE oraz szereg innych aktów normatywnych takich jak Dyrektywy.

Unia Europejska współpracowała w zakresie polityki energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego z innymi ugrupowaniami międzynarodowymi m.in. z Międzynarodową Agencją Energetyczną (MAE)³², Grupą G – przedstawiciele największych potęg gospodarczych, OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries), Bankiem Światowym, uczestniczyła w pracach Międzynarodowego Forum Energetycznego (MFE).³³

²⁷ Łucki Z., Misiak W.: *Energetyka a społeczeństwo, Aspekty socjologiczne*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 30-31

²⁸ Kuciński K.: *Istota kryzysu naftowego* (w:) Kuciński K.(red.) *Energia w czasach kryzysu*, Warszawa 2006, s.13-36

²⁹ Dehousse F.: *Towards a Real New energy Policy for the European Union*, *Studia Diplomatica* 2007, nr 2, s.11 patrz także, Pagett S.: *The Single European Energy Market: The Politics of Realization*, *Journal of Common Market Studies* 1992, nr 1, s. 53-75

³⁰ Podczas spotkania, które odbyło się 1-2 czerwca 1955 roku w Messynie, ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich EWWiS podjęli dokument, w którym znalazła się następująca deklaracja: m.in. znalazł się zapis (...)udostępnienie europejskim gospodarkom większej ilości energii po niższych cenach (...).

³¹ Wojtkowska-Lodej G.: *Przemiany strukturalne w energetyce krajów członkowskich Unii Europejskiej*, IGŚ SCH, Warszawa 1996, s.3

³² MAE (Międzynarodowa Agencja Energetyczna) – <http://www.iea.org>

³³ Ang. International Energy Forum, - <http://www.iefs.org.sa/default.ssp> (data pobrania 8.02.2008r.)

Działania w zakresie współpracy miały na celu prowadzenie polityki energetycznej wraz z uwzględnieniem idei zrównoważonego rozwoju w taki sposób by zapewnić dobrobyt społeczny.

Zrównoważona polityka energetyczna to polepszenie dobrobytu społeczeństwa, którego zasadniczym celem jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego – zminimalizowanie ryzyka wystąpienia załamania zapotrzebowania w energię na gospodarkę i społeczeństwo Unii Europejskiej,
- zachowania wzrostu konkurencyjności systemów energetycznych – zapewnienie niskich kosztów energii dla producentów i użytkowników z punktu widzenia konkurencji przemysłowej i realizacji szeroko pojętych celów społecznych,
- ochrona środowiska przyrodniczego – zintegrowana zarówno z wytwarzaniem jak też użytkowaniem energii dla zachowania ekologicznego i geofizycznego bilansu przyrody.³⁴

Zależność między bezpieczeństwem energetycznym a rozwojem zrównoważonym przedstawia definicja bezpieczeństwa energetycznego zawarta w prawie ochrony środowiska, zależność ta zobowiązuje do takiego gospodarowania zapotrzebowaniem na surowce energetyczne, by zminimalizować negatywne oddziaływanie sektora energii na środowisko i warunki życia społeczeństwa. Ochrona środowiska przewiduje m.in. „racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju”.³⁵ Bezpieczeństwo energetyczne jest to stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska.³⁶ Polityka energetyczna Polski to zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego naszego państwa. Uwzględnia w swoich działaniach wszelkie akty prawne i wytyczne dotyczące zakresu kreowania polityki energetycznej państwa uwzględniające przepisy unijne.

Celem strategicznym dla Polski jest redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20% do 2020 roku, w stosunku do poziomu z 1990 roku. Dla realizacji tego celu podjęto działania w obszarach takich jak³⁷:

- wewnętrznego rynku energii - mowa o takim rynku energii, konkurencyjnym, stabilnym, który zapewnić powinien bezpieczeństwo energetyczne. W zakresie konkurencyjności rozumie się tu uzyskanie równego dostępu do rynku dla wszystkich podmiotów i eliminacji monopolu. Na rynku energetycznym wyróżnia się trzy podsektory: wytwarzanie energii, dystrybucja i jej sprzedaż (handel energią). Tu organem regulującym jest Urząd Regulacji Energetyki, istnieje potrzeba zharmonizowania poziomu uprawnień i niezależności organów regulujących sektor energetyczny. Rynek krajowy łączy się z rynkiem zagranicznym i istotne staje się tworzenie połączeń transgranicznych i polityczny klimat dla akceptacji inwestycji w europejską infrastrukturę. W związku z tym przewiduje się harmonizację norm technicznych w tym zakresie. Planuje się powołanie koordynatorów projektów priorytetowych:
 - połączenia elektroenergetycznego między Niemcami, polską i Litwą
 - połączenia z morskimi elektrowniami wiatrowymi w Europie Północnej
 - połączeń elektroenergetycznych między Francją i Hiszpanią
 - gazociągu Nabucco.

Dostawa energii na rynku UE ma wywołać powstanie struktur skupiających operatorów usług przesyłowych. Nie przewiduje się trudności w dostawie energii. Dostawę energii traktuje się jako świadczenie usług publicznych, w związku z tym planuje się całkowitą eliminację "ubóstwa energetycznego". W tej sytuacji budowa i eksploatacja infrastruktury sieciowej staje się domeną.³⁸

- solidarności pomiędzy państwami w aspekcie dostaw paliw i energii - dotyczy rynku unijnego, ponieważ dostawy paliw pierwotnych spoza Unii np. gazu dotyczą najczęściej jednego dostawcy, wymaga to od państw członkowskich solidarnego postępowania w zakresie pozyskania zróżnicowania dostaw na rynku energii i zapobiegania kryzysowi energetycznemu poprzez tworzenie zapasów energetycznych. Ważną rolę odgrywać ma Międzynarodowa Agencja Energii, która ma zajmować się rozprawadzeniem rezerw unijnych i pozaunijnych ropy naftowej. Wskazuje się tu powagę solidarnej współpracy w rozbudowie międzynarodowych połączeń transgranicznych w zakresie transportu ropy oraz gazu co pozwoli zachować bezpieczeństwo energetyczne.

³⁴ W. Jabłoński, J. Wnuk: *Odnawialne źródła energii w polityce energetycznej Unii Europejskiej i Polski*, Wydawnictwo WSiP, Sosnowiec 2004, s.69

³⁵ Por. Art. 3 pkt. 13 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r Prawo ochrony środowiska, Dz.U. Nr 62, poz. 627 z póź .zm.

³⁶ Por. Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 04 1997 r. wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U.153.1504)

³⁷ Miłek M.: *Problemy z pakietem klimatyczno-energetycznym*, Wydawnictwo PWSZ w Sulechowie, w: Wiadomości Elektrotechniczne 2010-8

³⁸ *Energetyka i ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym*, Monografie pod red. Cherki M., Elżanowski F.M., Swora M., Wąsowski. K.A., Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s.110

ograniczenia CO₂ oraz wprowadzenia systemu handlu uprawnieniami do emisji - temat ten dotyczy pobudzenia inwestycji innowacyjnych w tym energii odnawialnej poprzez budowanie systemu handlu emisjami, koszt uprawnieniami do emisji powinien ukształtować się na takim poziomie by inwestorom opłacało się realizować inwestycje, które wpływają na ograniczenie emisji CO₂. System handlu uprawnieniami do emisji CO₂ ma przyjąć formę aukcjoningu - (liczba uprawnień, które zostaną przeznaczone do sprzedaży w drodze aukcji).

- działania na rzecz efektywności energetycznej - program obejmuje działania, które należy podjąć w celu oszczędzania zużycia energii do 2020 roku. Zakłada się, że zużycie energii będzie rosło wraz z rozwojem, jednak wypadkowe zużycie energii pierwotnej ma zostać w znacznym stopniu obniżone, co w dalszej konsekwencji spowodować ma ograniczenie emisji CO₂. Kierunki prac nad poprawą efektywności energetycznej obejmują³⁹:

- opracowanie oraz wprowadzenie do ruchu pojazdów o małym zużyciu paliwa
- ulepszenie systemu oznakowania klas energochłonności i egzekwowanie uprawnień do oznaczania wyrobów klasą energochłonności
- szybka poprawa właściwości energetycznych istniejących budynków i rozpowszechnienie budynków energooszczędnych
- wprowadzenie systemu opodatkowania wymuszającego działania prooszczędne
- podwyższenie sprawności wytwarzania ciepła i energii elektrycznej, oraz minimalizację strat przesyłu im dystrybucji energii.

Wszystkie programy działania mają dotyczyć zarówno producentów jak i konsumentów.

- rozwoju energii odnawialnej - zakłada się znaczny wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitej produkcji energii. W związku z tym, że wdrażanie inwestycji z OZE (Odnawialne Źródła Energii) charakteryzuje się wysokimi kosztami produkcji energii w porównaniu z tradycyjnymi konwencjonalnymi źródłami energii, nakłada się obowiązkowe pozyskanie określonego procentowego udziału w bilansie energetycznym. Wytworzenie energii z OZE jest trudne, jednak niektóre państwa osiągnęły już wyznaczone udziały energii odnawialnej w bilansie krajowym. Zakłada się, że gdyby wszystkie kraje członkowskie UE pozyskały takie wyniki w wytwarzaniu energii z OZE jak liderzy, pozwoliłoby to pozyskać 50% energii elektrycznej i ciepłej w całym bilansie energii.
- eskalacja technologii energetycznych - wskazują się tu kierunki czynności, które należy wykonać by skutecznie wdrażać nowoczesne technologie energetyczne. Mowa o wspieraniu rozwoju takich technologii, które pozwolą w znacznym stopniu ograniczyć emisję CO₂ oraz takich technologii i działań, które spowodują wprowadzenie nowocześniejszych urządzeń dla realizacji celów UE. Wdrażać działania takie, jak⁴⁰:

- zwiększenia poprzez rozwój technologii, efektywności energetycznej budynków, urządzeń przemysłowych i systemów transportu
- opracowanie biopaliw drugiej generacji konkurencyjnych dla pochodnych ropy naftowej i gazu
- budowa dużych morskich elektrowni wiatrowych, połączonych super siecią energetyczną
- opracowania konkurencyjnych ogniw fotowoltaicznych
- rozwój technologii przeróbki węgla i gazu, w szczególności technologii wytwarzania i składowania CO₂
- technologii jądrowych, włącznie z syntezą jądrową.

Planuje się zrealizować technologie, które pozwolą wychwytywać i składować CO₂, którego będzie przybywać z uwagi na wytwarzanie dwa razy więcej energii elektrycznej do 2030 roku niż obecnie. Zostanie wyznaczony czas na wdrożenie tych technologii w elektrowniach opalanych węglem. Realizacja innowacji technologicznych powinna według dokumentów OECD prowadzić m.in. do osiągnięcia celów ekonomicznych związanych z tworzeniem produktów przyjaznych dla środowiska naturalnego, podnoszenia jakości produktów i obniżenia poziomu zagrożenia środowiska naturalnego.⁴¹

- rozrost energetyki jądrowej - podejmuje się tu rozwój elektrowni jądrowych z uwagi na ich bezemisyjność, dość niskiego kosztu uranu wykorzystywanego do produkcji energii i jego występowanie w wielu miejscach na świecie. Dostrzeganym problemem staje się składowanie wypalonych prętów oraz wygaszanie takich elektrowni, w związku z tym planuje się prowadzenie badań nad udoskonalaniem tej technologii oraz powołaniem grupy wysokiego szczebla do opracowania szczegółowych przepisów w zakresie energetyki jądrowej.

³⁹ Ibidem, ..., s.10

⁴⁰ Ibidem, ..., s.12-13

⁴¹ Rennings K.: *Redefining innovation-eco-innovation research and the contribution from ecological economics*, Ecological Economics, 2000, Vol . 32 s.319-332

Realizacja wszelkich działań w zakresie strategii rozwojowych zarówno krajowych jak i międzynarodowych związana jest z prowadzeniem wielu porozumień i przede wszystkim prowadzenia odpowiedniej polityki. Należy wziąć pod uwagę fakt, zaistnienia rozbieżności pomiędzy składanymi deklaracjami i założeniami, a ich faktyczną realizacją. Istotne jednak jest to, by dążyć do wyznaczonych celów.

3. SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW ENERGETYCZNYCH

Prowadzenie działań w kierunku społecznej odpowiedzialności biznesu zyskuje wśród przedsiębiorców coraz szersze zainteresowanie i poparcie. Także wśród przedsiębiorstw energetycznych zainteresowano się tym zagadnieniem. Prezes Urzędu Regulacji Energetyki przyjął w tym zakresie następującą koncepcję społecznej odpowiedzialności biznesu energetycznego: Jest to strategia harmonijnie łącząca etyczne i ekologiczne aspekty w działalności gospodarczej z jej dominującym atrybutem, czyli efektywnością, eksponująca jawność, przejrzystość działania, rzetelność wobec klientów (kalkulacja cen, jakość dostaw i obsługi) oraz w kontaktach z pozostałymi interesariuszami (m.in. z pracownikami, akcjonariuszami, dostawcami, społecznością lokalną), samoograniczenie przewagi monopolistycznej. To wkład biznesu w realizację polityki energetycznej państwa oraz taki sposób prowadzenia firmy, który nie nadużywa jej przewagi wobec odbiorcy energii elektrycznej, gazu czy ciepła. Korzyści strategii powinny być rozpatrywane w perspektywie długofalowej i są to: zwiększenie lojalności konsumentów i interesariuszy, poprawa relacji ze społecznością i władzami lokalnymi, podnoszenie poziomu kultury organizacyjnej firmy. A przede wszystkim zapewnienie firmie trwałego rozwoju oraz wzrostu jej wartości.⁴²

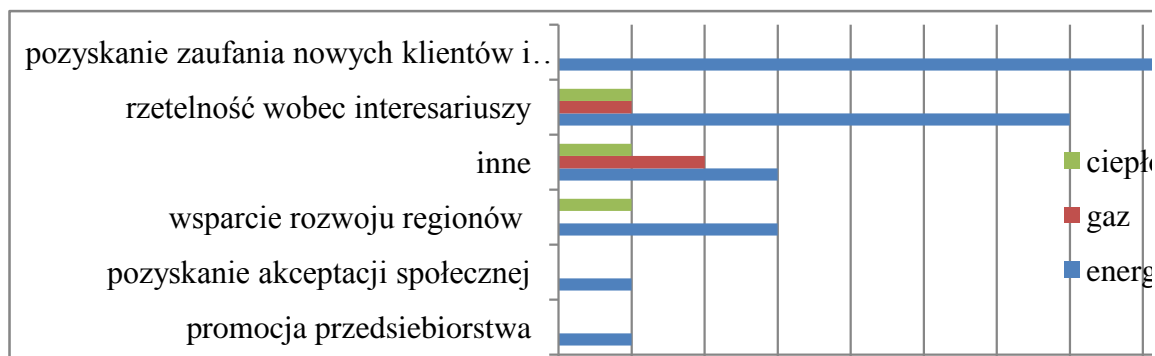
Przeprowadzone zostały w naszym kraju badania, których celem było sprawdzenie jak stosowana jest społeczna odpowiedzialność biznesu w energetyce. Zakres przeprowadzanych badań dotyczył obecnego i planowanego zaangażowania się przedsiębiorstw energetycznych w CSR oraz wymiaru korzyści, ponoszonych kosztów wynikających z tych działań. Badaniami objęte zostały przedsiębiorstwa, które znajdują się w bazie danych URE, którym to Prezes URE wydał Koncesję w zakresie energii uwzględniające kryteria art.32 ustawy - Prawo Energetyczne⁴³ Badania przeprowadzane były przez URE w 50 przedsiębiorstwach energetycznych (PE) z zakresu: elektroenergetycznego, gazowego i ciepłowniczego. Badania zostały przeprowadzone na zlecenie URE przez Zespół ds. Koordynacji Prac nad Problematyką Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw Energetycznych.

Wyniki przeprowadzonych badań dały obraz rzeczywistego stanu CSR w energetyce. Ustalono, że na polskim rynku energii działające przedsiębiorstwa niezbyt zwracają uwagę na zewnętrzny wizerunek firmy, szczególnie firmy gazownicze, firmy ciepłownicze również nie zwracają zbytnej uwagi na ideę społecznej odpowiedzialności biznesu, znacznie lepiej wygląda to w zakładach elektroenergetycznych. Temat CSR jest firmom jak najbardziej znany, lecz stosowanie się do zasad tej idei nie koniecznie jest stosowany i wdrażany. Zagadnienia takie jak: wykształcenie, kwalifikacje a szczególnie zadowolenie z pracy pracowników to element na ogół nie mający znaczenia w firmach energetycznych. Choć znajduje się w tym sektorze zakorzenione praktyki monopolistyczne to jednak z roku na rok zaangażowanie się przedsiębiorstw energetycznych we wdrażanie idei biznesu społecznie odpowiedzialnego rośnie. W przedsiębiorstwach idea CSR postrzegana jest w kilku kwestiach, zostały one usystematyzowane w strategii biznesowej CSR w spółkach energetycznych, co obrazuje rysunek poniżej.

⁴² Więcej na temat w: Prezes Urzędu Regulacji Energetyki a społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw energetycznych. Raport Końcowy, Zespół ds. Prac Badawczych nad Problematyką Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw Energetycznych, Urzędu Regulacji Energetyki, Warszawa 1 września 2008r, Biuletyn URE 2008-6

⁴³ Ustawa z 10 kwietnia Prawo Energetyczne, (Dz.U. z 2006r. Nr 89, poz.625, z póź.zm.) art. 32 mówi o obowiązku uzyskania koncesji na prowadzenie wskazanego rodzaju działalności gospodarczej

Rys.1 Ważność w strategii biznesowej CSR w spółkach energetycznych

Źródło: opracowanie własne np. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw energetycznych w świetle drugich badań ankietowych, Raport URE, Warszawa 2010

Z powyższego wynika, że najważniejszym przyjętym przez przedsiębiorstwa wytwarzające energię elektryczną celem strategicznym jest zapewnienie zaufania obecnych klientów i pozyskanie zaufania klientów nowych. Kolejnym ważnym celem CSR jest rzetelność wobec interesariuszy, dalej wsparcie dla rozwoju regionu i inne cele, w tym optymalizacje kosztów dystrybucji energii, zapewnienie zrównoważonego zarządzania kapitałem ludzkim, prowadzenie dialogu z lokalną społecznością jak również promowanie i wdrażanie zachowań ekologicznych.

Przedsiębiorstwa energetyczne dostrzegają możliwości przyjęcia strategii na rzecz społecznie odpowiedzialnego biznesu i podejmuje różne kierunki jej realizacji. Tabela nr 1 prezentuje przyjmowane przez PE założenia strategiczne idei CSR.

Tab.1. Założenia strategii CSR przyjmowane przez przedsiębiorstwa energetyczne

lp	Przedsiębiorstwa	Założenia strategii na rzecz CSR
1	elektroenergetyczne	Wykroczenie poza oczekiwania społeczne, budowanie relacji społecznej w sposób trwały i długoterminowy, poszukiwanie szans na powiązanie korzyści ekonomicznych i społecznych
		Najważniejszy jest klient, najważniejsze jest środowisko, pracodawcę wybieram sam, ambitna strategia do 2050r. gdzie wytwarzanie energii nie ma negatywnego wpływu na środowisko
	gazownicze	Wykazywanie troski o klienta, akcjonariuszy i pracowników w kontekście zrównoważonego rozwoju i wzrostu wartości firmy
		Zwiększenie satysfakcji klientów obecnych i pozyskanie nowych klientów, poprawa jakości obsługi klienta, lepsza współpraca z partnerami społecznymi i biznesowymi, działalność odpowiedzialna połączona z ochroną środowiska, przychylne miejsce pracy
		Rzetelna i efektywna komunikacja oraz marketing, poszukiwanie nowych i obszarów działalności, która zgodna jest z ideą zrównoważonego rozwoju
		Ułatwienie społeczeństwu i pracownikom przedsiębiorstwa zrozumienia działalności firmy, jej celów, zadań i strategii ekonomicznych, ekologicznych i społecznych
	ciepłownicze	Rozwój przedsiębiorstwa: ekonomiczny, techniczny, marketingu sprzedaży, budowanie więzi ze społeczeństwem poprzez poprawę wizerunku

Źródło: opracowanie własne np. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw energetycznych w świetle drugich badań ankietowych, Raport URE, Warszawa 2010

Należy tu zaznaczyć, że wiele przedsiębiorstw energetycznych nie posiada stosowanych strategii i w najbliższym czasie nie przewidują ich przyjęcia, ponieważ niektóre elementy strategii CSR zawarte są w ogólnych strategiach działania firmy. Mimo tego, że PE nie posiadają usystematyzowanej strategii prowadzenia odpowiedzialnego społecznie biznesu to jednak prowadzą działania i zachowują postawę na rynku zgodną z polityką zrównoważonego rozwoju i politykę przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego.

Przyjmuje się tu dobrowolne inicjatywy w świadomym działaniu firm. Przedsiębiorstwa wykorzystują w swoich działaniach m.in.:

- kodeks etyki - etyczne postępowanie dotyczy zarządów spółek i jej pracowników, etyczne zachowanie dotyczy stosunków z klientem biznesowych jak i pojedynczym konsumentem. Kodeks stosowany jest wewnątrz firmy w kierunku budowania zaangażowania i wzrostu profesjonalizmu firmy jak i na zewnątrz poprzez podejmowanie działań na rzecz społeczeństwa.
- zasady dobrych manier - tzw. kodeks menedżera - dotyczy właściwego postępowania i powstrzymywania się od działań konkurencyjnych, mowa tu o zachowaniu poufności, tajności informacji.
- global compact - dotyczy poszanowania praw człowieka, zapewnienia odpowiednich standardów pracy, czy zapobiegania i przeciwdziałania korupcji.
- polityka środowiskowa - dotyczy stosownego zachowania przez podwykonawców PE w zakresie ochrony środowiska i przestrzegania standardów i norm ISO.
- deklaracje w sprawie zrównoważonego rozwoju - dotyczy sprawnego funkcjonowania rynku energii, dostaw i handlu energią oraz gazu, przejrzystych norm inwestowania i budowania konkurencji, promowania energooszczędnych technologii i rozwiązań oraz wspierania rozwoju odnawialnych źródeł energii.

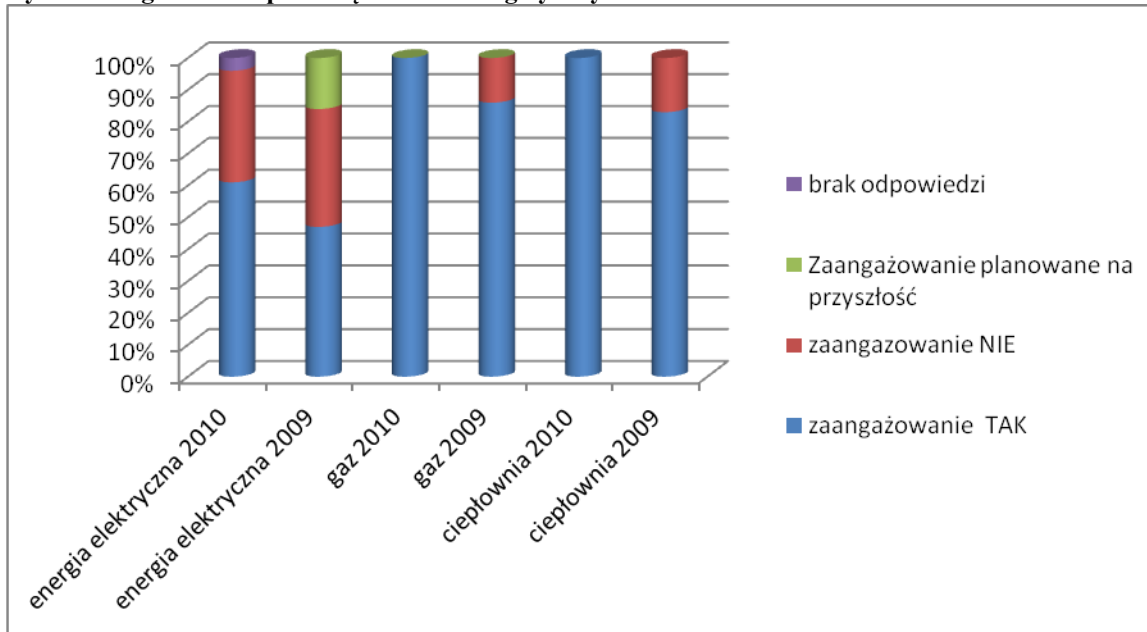
W przedsiębiorstwach energetycznych wprowadza się systemy i procedury zgodnie z treścią międzynarodowych standardów poprzez ISO, np. w przedsiębiorstwach elektroenergetycznych wdraża się system zarządzania jakością wg - ISO9001, Wdrażanie systemu poprzez: budowanie właściwej komunikacji z klientem, budowanie zadowolenia klienta, ocenę dostawców i zapewnienie odpowiedniej jakości energii elektrycznej, podnoszenie kwalifikacji pracownikom poprzez szkolenia. Wdraża się Procedury działalności charytatywnej i sponsoringu. Monitoruje się poziom zadowolenia klienta przez procedury DSZ-05 i DSZ-04.

Analizując aspekt środowiskowy w PE uznać należy, że wykazują one spore zainteresowaniem środowiskiem naturalnym i podejmują sporą aktywność w tym zakresie. Działania polegają głównie na ograniczeniu negatywnego wpływu swojej działalności na środowisko, likwidację powstałych zanieczyszczeń, stosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych zmierzających do ograniczenia zanieczyszczenia oraz promowanie lepszej efektywności energetycznej. Działania PE w tym zakresie wdrażane są poprzez:

- usuwanie azbestu
- badania transformatorów, modernizacja stanowisk transformatorów
- wymiana kondensatorów i wyłączników zawierających PCB
- przenoszenie gniazd bocianich znajdujących się na słupach energetycznych
- wprowadzanie szkoleń dla pracowników z zakresu ochrony środowiska
- propagowanie ekologicznych zachowań
- ograniczenie emisji spalin
- likwidacja powstałych zanieczyszczeń po byłych gazowniach
- monitorowanie emisji gazu ziemnego
- segregacja śmieci, zbieranie zużytych baterii
- stosowanie systemu zarządzania środowiskowego.

Zaangażowanie w ekologię firm energetycznych jest duże. Poprzez różne formy działania realizują założoną politykę. Poniżej przedstawia się działania przedsiębiorstw elektroenergetycznych, gazowych i ciepłowniczych w tym zakresie.

Rys.2. Zaangażowanie przedsiębiorstw energetycznych w działania środowiskowe

Źródło: opracowanie własne np. Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw energetycznych w świetle drugich badań ankietowych, Raport URE, Warszawa 2010

Na podstawie powyższego wykresu obrazującego stosunek działań w roku 2010 do roku 2009, stwierdzić można, że PE wykazują wzrost zaangażowania w realizację zachowań proekologicznych. Ich zwiększające się zaangażowanie w ochronę środowiska naturalnego wzrosło najslabiej w przedsiębiorstwach elektroenergetycznych z 47% w 2009 roku do 61% w 2010 roku. W przypadku przedsiębiorstw gazowniczych wzrost zaangażowania w ochronę środowiska okazał się największy, w 2009 roku zaangażowanie kształtowało się na poziomie 86% natomiast w 2010 roku osiągnęło 100%. Przedsiębiorstwa ciepłownicze również wykazały duże zaangażowanie w ochronę środowiska w 2009r wynosiło ono 83% natomiast 2010rok osiągnął 100% zaangażowania.

Prowadzenie działań w kierunku polityki zrównoważonego rozwoju w tym CSR w przedsiębiorstwach energetycznych wykazuje dobre tendencje, dzisiejsze działania pobudzić mają szereg nowych, jeszcze skuteczniejszych działań w kierunku ochrony środowiska naturalnego. W praktyce gospodarczej w coraz większym stopniu docenia się takie trudno mierzalne zasoby naturalne jak czyste powietrze, wartość zdrowotną środowiska czy estetykę krajobrazu.⁴⁴ Coraz częściej przekonujemy się o konieczności stwarzania takiej gospodarki by przeciwdziałać wadliwemu gospodarowaniu zasobami naturalnymi. Każda działalność gospodarcza opiera się na korzystaniu w mniejszym lub większym stopniu z zasobów środowiska, jednak jak to będzie wyglądało w przyszłości zależy w dużej mierze od działań podjętych już dzisiaj przez każdy podmiot na rynku.

WNIOSKI

Rabunkowe korzystanie z zasobów środowiska i przejawy kryzysu surowcowo-energetycznego wraz ze wzrastającą dewastacją natury skupiły uwagę na problemie nieodwracalności potencjału środowiska. Wyzwolilo to szereg działań, między innymi odpowiedzialne korzystanie ze środowiska i wspieranie rozwoju inwestycji wykorzystujących do produkcji energii odnawialne zasoby Ziemi. Zaakceptowano nowy model rozwoju gospodarczego, w którym wdraża się społeczną odpowiedzialność biznesu. Prowadzenie proekologicznych rozwiązań w przedsiębiorstwie i wdrażanie nowoczesnych technologii staje się codziennością. Przedsiębiorstwa energetyczne pozyskują coraz większą społeczną akceptację, którą utożsamiać należy z odpowiedzialnością społeczną. Społeczeństwo czując się odpowiedzialnym za poczynania dotyczące środowiska uwzględnia w realizacji swoich potrzeb nie tylko poprzez aspekt ekonomiczny ale przede wszystkim aspekt ekologiczny i społeczny.

⁴⁴ Górka K., Poskrobko B., radecki W.: *Ochrona środowiska. problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, PWE, Warszawa 2001, s.103

Dzisiejsi przedsiębiorcy w imię lepszej przyszłości prowadzą dobrowolne działania odpowiedzialne wobec środowiska i społeczeństwa. Inwestując w energetykę nowoczesną, wdrażamy nowoczesne rozwiązania i produkty, którego wytworzenie nie wiąże się z masową degradacją środowiska, przyczyniamy się w ten sposób do realizacji zrównoważonego rozwoju. Wdrażanie i prowadzenie strategii CSR to swoista rewolucja sposobu myślenia i postępowania. Kształtowana dzisiaj postawa wyznacza nasze kierunki działania na przyszłość, patrząc w przyszłość na dobro przyrody powinniśmy jak najbardziej promować i wdrażać biznes społecznie odpowiedzialny.

LITERATURA:

1. Bonenberg M. *Etyka środowiskowa. założenia i kierunki*, Kraków 1992
2. Borys T.(red): *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo EiŚ, Warszawa-Białystok 2005
3. Cherki M., Elżanowski F.M., Swora M., Wąsowski. K.A.: *Energetyka i ochrona środowiska w procesie inwestycyjnym*, Oficyna a Wolters Kluwer Business, Warszawa 2010
4. Dehousse F.: *Towards a Real New energy Policy for the European Union*, Studia Diplomatica 2007
5. Gajdzik B., Wyciślik A.: *Wybrane aspekty ochrony środowiska i zarządzania środowiskowego*, Wydawnictwo politechniki Śląskiej, Gliwice 2007
6. Goleman D.: *Inteligencja ekologiczna, Jak wiedza o ukrytych oddziaływaniach tego co kupujemy może wszystko zmienić*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2009
7. Górka K., Poskrobko B, Radecki W.: *Ochrona środowiska. problemy społeczne, ekonomiczne i prawne*, PWE, Warszawa 2001
8. Gardner Howard: *Intelligence Reframed , Basic Boks*, New York 1996
9. Jabłoński W., Wnuk J.: *Odnawialne źródła energii w polityce energetycznej Unii Europejskiej i Polski*, Wydawnictwo WSZiM, Sosnowiec 2004
10. Kielczewski D.: *Ekologia społeczna, wydanie drugie zmienione*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001
11. Kuciński K.: *Istota kryzysu naftowego* (w:) Kuciński K.(red.) *Energia w czasach kryzysu*, Warszawa 2006
12. Krawiec F.: *Odnawialne źródła energii w świetle globalnego kryzysu energetycznego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010
13. Łucki Z., Misiak W.: *Energetyka a społeczeństwo, Aspekty socjologiczne*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2010
14. Manteuffel-Szoegge H.: *Zarys problemów ekonomiki środowiska*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2005
15. Pearce D.W., Turner R.K.: *Economics of natural resources and the Environment*. Harvester Wheatsheaf, new York 1990
16. Piontek F. (red.): *Teoria, kształtowanie*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 2001
17. Rennings K.: *Redefining innovation-eco-innovation research and the contribution from ecological economics*, Ecological Economics, 2000
18. Stöcklhuber A.: *Potentiale Regenerativer Energien*. Elektrotechnische Zeitschrift 1996
19. Wiśniewski G., Jaworski Ł., Michałowska Knap K, *Rola i znaczenie odnawialnych zasobów energii w zaopatrzeniu kraju w paliwa i energię w perspektywie średnio i długookresowej*. EC BREC, Warszawa 2004
20. Wojtkowska-Łodej G.: *Przemiany strukturalne w energetyce krajów członkowskich Unii Europejskiej*, IGŚ SCH, Warszawa 1996
21. *Odnawialne źródła energii jako element rozwoju lokalnego. Przewodnik dla samorządów terytorialnych i inwestorów*. EC BREC, Warszawa 2006
22. Beardsley S., Bugrov D., Enriquez L.: *The role of regulations in strategy*, "The McKinsey Quarterly", 2005-4
23. Milek M.: *Problemy z pakietem klimatyczno-energetycznym*, Wydawnictwo PWSZ w Sulechowie, w: *Wiadomości Elektrotechniczne 2010-8*
24. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r Prawo ochrony środowiska, Dz.U. Nr 62, poz. 627 z póź .zm.
25. Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 04 1997 r. wraz z późniejszymi zmianami (Dz.U.153.1504)

26. Communication on Corporate Social Responsibility: A business contribution to sustainable development, COM (2002)347 final of 2.7.2002
27. European Multistakeholder Forum on CSR. Final results and recommendations, EC, 29 June 2004
28. Renewed EU Sustainable Development Strategy, Council of the EU 10917/06; Progress Report on the European Union Sustainable Development Strategy 2007, COM (2007)
29. Communication on the Sustainable Consumption and Production and Sustainable Industrial Policy Action Plan, COM.2008
30. Global Europe: Competing in the world – a contribution to the EU's growth and jobs strategy, COM(2006); A Single Market for 21st Century Europe, COM.2007
31. *Raportu określającego cele w zakresie udziału energii elektrycznej wytwarzanej w OZE znajdujących się na terytorium RP, w krajowym zużyciu energii elektrycznej na lata 2010-2019, Minister gospodarki, Warszawa 2011*
32. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw: nowe partnerstwo (2006/2133(INI))
33. *Rekomendacje dot. upowszechniania idei odpowiedzialnego biznesu w Polsce*, Grupa Robocza ds. promocji CSR Zespołu ds. Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, Warszawa 26.10.2010
34. Kulczycka J., Wirth H.: *Społeczna odpowiedzialność w strategiach firm górniczych w Polsce*, *Forum Odpowiedzialnego Biznesu*, [www.nu.fob.org.pl](http://www.fob.org.pl)/społeczna odpowiedzialność w strategiach, 19.11.2010
35. MAE (Międzynarodowa Agencja Energetyczna) – <http://www.iea.org>
36. Ang. International Energy Forum, - <http://www.iefs.org.sa/default.ssp> (data pobrania 8.02.2008)

